

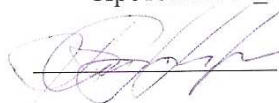
Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
Навчально-науковий інститут історії та соціогуманітарних дисциплін
імені О.М. Лазаревського

Кафедра права, філософії та політології

ПОГОДЖЕНО

Протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.

Завідувач кафедри
проф. Чорний О.О.

СИЛАБУС

навчального курсу «ІСТОРІЯ ЯК ПРЕДМЕТ СОЦІАЛЬНО-ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ»

Галузь знань – 03 Гуманітарні науки
Напрямок підготовки 033 філософія.
Спеціальність – Філософія
Освітній ступінь – магістр
Форма навчання – денна, заочна
Форма підсумкового контролю – екзамен

Викладач – Мельник Анатолій Іванович доктор філософських наук, професор
кафедри права, філософії та політології

Тел.: моб. +38(050)203 80 62

E-mail: 1747729@gmail.com

Години консультацій – п'ятниця 15.00.-16.00

1.Анотація курсу. Значення історії для становлення України як молодій незалежній держави переоцінити неможливо. Історія є відкриттям справжніх духовних цінностей минулого, засобом імплікації культурних надбань попередніх поколінь у життєдіяльність нинішнього суспільства. Звернення до витоків буття народу є запорукою подолання кризових явищ сучасної соціальної ситуації в Україні, налагодження ефективного діалогу українського суспільства з оточуючим світом.

Історія як оповідь, як процес перебігу змін у житті суспільства, як минуле, як наука вабить дослідників таємницею прихованості істини, горизонтом нових знань. Вона є об'єктом і предметом досліджень філософів, соціологів, політологів, економістів, управлінців, етнографів, мовознавців тощо. У даній роботі історія розглядається як предмет філософського дослідження, зокрема під кутом зору соціальної філософії і філософії історії.

Мета курсу є системний соціально-філософський аналіз історії як реального процесу життя людства і знання про цей процес у вигляді теорій, концепцій, гіпотез та специфіка інтерпретації історії в українському суспільстві. Даний лекційний курс призначений для ознайомлення слухачів з найважливішими ідеями та напрямками філософії історії та теоретичної історії в західній, вітчизняній традиції і сучасної думки.

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною. Під час лекційних та практичних занять, індивідуальної та самостійної роботи студенти, набувають таких програмних компетентностей:

- Здатність діяти етично, соціально відповідально та свідомо.
- Здатність до самовдосконалення та саморозвитку.
- Здатність до утвердження національних і гуманістичних ідеалів, демократичних цінностей і традицій України.

Опанувавши дисципліну «Історія як предмет соціально-філософської рефлексії», магістри повинні досягти таких програмних результатів навчання:

- Мати творчо-критичне мислення, творчо використовувати різні теорії й досвід (український, закордонний) у процесі вирішення соціальних і професійних завдань;
- Уміти вдосконалювати набуту під час навчання кваліфікацію.
- Керуватися у своїй діяльності принципами толерантності, творчого діалогу, співробітництва, взаємоповаги до всіх учасників освітнього процесу.
- Аналізувати соціально й особистісно значущі світоглядні проблеми, приймати рішення на підставі сформованих ціннісних орієнтирів.

3. ПРОГРАМА КУРСУ

Тема 1. Історія як предмет філософського пізнання.

Філософія історії та запити світогляду в мінливому світі. Фактори зростання інтересу до проблем філософії історії. Механізм поновлення проблематики філософії історії. Значення розумової традиції і класичних текстів з точки зору сучасних проблем. Ставлення філософії історії, теоретичної історії та емпіричної історії. Протест Ранке проти спекулятивної філософії історії Гегеля. "Презентизм", описовості історіографії. Основні проблеми філософії історії. Рушійні сили і механізми історичних процесів. Структура історичного часу. Мета або сенс історії. Місце людини в історії. Особливості історичного пізнання. Відмінність філософії історії та історичної науки. Філософія історії в системі гуманітарних дисциплін. Історична реальність як об'єкт філософії історії. Предмет філософії історії як один з вимірів означеного об'єкта. Філософія історії як онтологія історії (історіософія). Філософія історії як теорія історичного пізнання. Філософія історії як методологія історії. Методи філософії історії формаційний та цивілізаційний, ідеалістичний та матеріалістичний підходи до історії, детермінізм та

стохастизм, принципи лінійності, циклічності, полілінійності, історичний монізм, історичний дуалізм, історичний плюралізм. Функції філософії історії світоглядна, методологічна прогностична, аксіологічна, пояснювальна. Основні типи історичної свідомості. Міфологія як хронологічно перша форма осмислення історичної дійсності. Особливості міфологічного осягнення історичного процесу: загальнолюдські та етнічні. Особливості релігійного осягнення історії. Співвідношення міфологічного, релігійного та філософського осягнення історії.

Тема 2. Час і історія в міфологічній свідомості, давній та середньовічній філософії .

Сакральний і профанний час. Циклічність. Космогонія. Золотий вік і всесвітній потоп. Історичний процес та його природа в історії східної філософії. Філософсько-історичні ідеї у філософії Стародавніх Індії та Китаю. Історичний коловорот у філософії історії Сіма Цяня. Антична філософія історії: «природний історизм». Анаксимандр про розпад і покарання речей. Зміна століть у Гесіода. Історичні міфи у Платона. "Платонівська століття. Історичний коловорот у філософії історії Полібія. Спільні та відмінні риси концепцій історичного коловороту Полібія та Сіма Цяня. Особливості середньовічної філософії історії Історіософія Орігена. Філософія історії Аврелія Августина: співвідношення свободи і необхідності в історії. Історіософія Іоахіма Флорського. Сенс Євангелія в контексті історичного часу. Основні компоненти християнського світогляду, що відносяться до сприйняття історичного часу: земна і вічне життя, універсальність віри і людської історії, центрированність і періодичність історії, Провидіння, есхатологія. Апокаліпсис. . Особливості середньовічної філософії історії Історіософія Орігена. Філософія історії Аврелія Августина: співвідношення свободи і необхідності в історії. Історіософія Іоахіма Флорського. Порядок космосу і порядок історії в середньовічному християнстві.

Тема 3. Становлення філософії історії (Відродження та Новий час).

Проблеми історії у філософії Відродження. Історіософія Ібн Халдуна. Філософсько-історичні ідеї Ніколо Макіавеллі. Принцип макіавеллізму в історії Історіософські пошуки українських гуманістів XVI - поч. XVII ст. (Станіслав Оріховський, Степан Кленович, Хома Євлевич, Анонім, Касіян Сакович та ін.). Регресистська інтерпретація історичного процесу Мішелем Монтенем. Особливості філософії історії Нового часу. Соціальні утопії Томаса Мора, Томазо Кампанелли та Френсіса Бекона, Філософія історії Джамбаттіста Віко. Концепція історичного розвитку Томаса Гобса Просвітницькі ідеї філософії Джона Локка. Історіософія Давіда Юма. Підстави нової науки про загальну природу націй, завдяки яким виявляються також нові підстави природного права народів": структура і основний зміст книги.

Запозичені ідеї методу і їх переосмислення. Новий підхід до тлумачення міфів у філософії Дж Віко. Вік богів, вік героїв і вік людей. Закон відповідності, розуміння і обґрунтування циклічності у Віко.

Тема 4. Філософія історії в епоху Просвітництва.

Прогресизм просвітницької філософії історії. Про залежність суспільної історії від природи у філософії історії Шарля Луї Монтеск'є. Філософсько-історичні ідеї Жана Жака Руссо. Впровадження поняття «філософія історії» і його розуміння Франсуа-Марі Аруе Вольтером. [історичний фаталізм Дені Дідро. Філософсько-історичні ідеї Анрі Робера Тюрго. Система філософії історії Жана Антуана Ніколя Кондорсе. Філософія історії Клода Анрі де Рувруа Сен-Сімона. Просвітницька концепція історичного поступу Опоста Конта. Заперечення Едмундом Берком могутності людського розуму у визначенні напрямку історичного розвитку.

Походження терміну "філософія історії". Основні риси історичної самосвідомості в епоху Просвітництва. Ідейні основи вчення про прогрес. Механізм прогресу по Фонтенелю. Періодизація історії, прогрес розуму у Тюрго і Кондорсе. Передбачення культурологічного підходу у Монтеск'є. Ж.-Ж.Руссо, його погляд на цивілізацію і

сутність людини. Гердер і його "Ідеї до філософії історії людства". Ідея законів суспільного розвитку. Принцип метаморфози. Вчення про раси. Образ майбутнього.

Тема 5. Ідея історії в Німецькій класичній філософії.

Стаття Канта "Ідея загальної історії у всесвітньо-цивільному плані". Мета природи як завжди апріорна передумова. Сенс людської історії. Механізм реалізації плану природи. Призначення і шлях досягнення "загального правового громадянського суспільства". Програма філософської всесвітньої історії.

"Філософія історії" Гегеля. Роль свободи, розуму і держави. Вчення про "хитрощі розуму". Структура історичного часу за Гегелем.

"Основні риси сучасної епохи" Фіхте. Логіка понять і історія. Принцип розвитку свободи і періодизація історії у Фіхте.

Тема 6. Найважливіші концепції філософії історії XIX-XX ст.

Періодизація та зміст історії в утопічному соціалізмі. Стадії інтелектуального розвитку людства, соціальна статика і соціальна динаміка у О.Конта. Вчення про загальну еволюції Г. Спенсера. Концепція формацій і механізм історичного розвитку К.Маркса. "Філософія історії" Г. Ріккєрта.

Гейдельберзький романтизм і спрямованість подальшої розумової традиції. "Вічне повернення" і "надлюдина" у Ніцше. В. Дильтей: науки про природу і науки про дух. Історія як ряд культурних цілісності. Історична психологія. "Росія і Європа" Н.Я. Данилевського, поняття культурно-історичного типу і закони історичного розвитку.

Тема 7. Постнекласична філософія історії.

Цивілізаційний підхід до історії. Поняття культура і цивілізація. Вчення Миколи Данилевського про культурно-історичні типи. Морфологія історії Освальда Шпенглера. Філософія історії Арнольда Тойнбі. Концепція «історичного виклику — історичної відповіді». Роль «творчої меншості» у соціокультурному розвитку. Філософія історії Хосе Ортеги-І-Гассета. Культурно-історична концепція Пітіріма Сорокіна. Принцип

альтруїзму в історії. Карл Ясперс про єдність людства та сенс історії. Концепція «осьового часу».

Тема 8 . Соціально-філософське осмислення історії в українській філософії XI-XVII ст.

Гене́за соціально-філософських інтерпретацій світової й української історії. Зміст поняття «історія» та головних джерел аналізу історії як предмета соціально-філософської рефлексії в українському дискурсі. Історіософські ідеї мислителів Київської Русі. Проблеми історії у філософії Іларіона Київського.

Поширення в Україні європейської традиційної думки Аврелія Августина, згідно з якою історія – це процес, що здійснюється як оповідь про реалізацію Божого плану творення й керування світом. Вітчизняна філософська традиція про провіденційність та лінійність історичного процесу «від початку до кінця».

Тлумачення історії в філософії України XVI – XVII ст. та уявлення про хаотичність, нестабільність, непередбачуваність світу. Історіософські ідеї професорів Києво-Могилянської академії. Особливості створення історії у філософії Іоанікія Галятовського.

Тема 9. Історіософські пошуки української філософської думки XVIII- XIX ст.

Підвищення інтересу до пізнання історії в Україні та зміна соціокультурної ситуації, що припадає на XVIII – XIX ст. і супроводжується зростанням інтересу передової громадськості до проблем національного самовизначення. Аналіз праць Д. Бантиш-Каменського, М. Костомарова, І. Маркевича та їх лінійно-хронологічний опис історичних подій. Лінійне розуміння історії у творчості вітчизняних мислителів першої половини XIX ст. Історіософські основи національної ідеї в Кирило-Мефодієвському братстві.

Тема 10. Соціально-філософські рефлексії історії в українській філософській думці XIX – XX ст.

Плюралістичне розуміння історичного процесу другої половини XIX – на початку XX ст. у працях вітчизняних мислителів, який включає в себе економічний,

соціологічний, політичний, культурологічний, геополітичний, автохтонний та інші дослідницько-методологічні підходи. Раціональне осягнення прогресу людства М.Драгомановим. Концепція суспільного поступу у філософії І.Франка. Концепція історичного розвитку М.Грушевського.

4. Передреквізити курсу.

Для освоєння змісту навчального курсу необхідно засвоїти навчальний матеріал з такими фундаментальними і галузевими дисциплінами як філософія, історія філософії, соціальна філософія, т.п.

5. Постреквізити курсу.

Після вивчення дисципліни силабусу отримані здобувачем вищої освіти магістра знання, вміння та навички будуть необхідні для засвоєння навчального матеріалу аспірантури з філософії.

6. Очікувані результати курсу.

Знати:

- Основні поняття та категорії філософії історії (теорія історичного пізнання, історіософія (онтології історії), методологія історії, історичний коловорот, циклізм, лінійність, полілінійність історії, ідеалістична філософія історії, матеріалістична філософія історії, історичний монізм, історичний плюралізм тощо.);
- предмет філософії історії;
- функції філософії історії
- завдання філософії історії;
- історичні етапи становлення філософії історії;
- основні напрямки та течії філософії історії;
- мати уявлення про головні проблеми філософії історії й теоретико-методологічні підходи до вивчення минулого; -

Вміти:

- порівнювати та класифікувати згадані концепції відносно напрямків (циклічний, прогресивний, регресивний, стадіальний, формаційний цивілізаційний);
- аналізувати та коментувати історичні, філософські тексти, написані в різний час та з різних теоретичних позицій;
- проводити наукове дослідження відповідного рівня складності.

7. Організація навчання.

Змістовий модуль	№ п\п	Тема	Кількість годин			
			Лекції (стаціонар/ заоч.відділ)	Семін (стаціонар/ заоч.відділ)	СРС (стаціонар/ заоч.відділ)	Всього (стаціонар/ заоч.відділ)
Модуль 1. Історія західної філософії історії.						
	1	Історія як предмет філософського пізнання.	2/2	2/2	6/8	8/12
	2	Час і історія в міфологічній свідомості, давній та середньовічній філософії	2/		6/10	8/10
	3	Становлення філософії історії (Відродження та Новий час).	2/	2/	6/8	10/8
	4	Філософія історії в епоху Просвітництва.	2/2	2/	6/8	10/10
	5	Ідея історії в Німецькій класичній філософії	2/		8/ 8	10/8
	6	Найважливіші концепції філософії історії XIX – XX ст.	2		8/10	10/10
	7	Постнекласична філософія історії	2		10/10	12/10
Модуль 2. Проблеми історії в українській філософії.						
	8	Соціально-філософське осмислення історії в українській філософії XI – XVII ст.	2/2		6/8	8/10
	9	Історіософські пошуки української філософської думки XVIII - XIX ст.	2/2	2/2	8/4	12/8
	10	Соціально-філософські рефлексії історії в українській філософській думці XIX-XX ст.	2/	2/	6/4	10/4
Разом годин			20/8	10/4	70/78	90

8. Порядок оцінювання.

Семестровий підсумковий контроль проводиться у формі заліку, що полягає в оцінці засвоєння магістрами знань на підставі виконання ними певних видів робіт на аудиторних заняттях і виконання індивідуальних завдань.

- а) робота на лекції (активність роботи, ведення зошитів і написання конспектів)..... до 20 балів
- б) самостійна робота (реферат)..... до 15 балів
- в) модульна контрольна робота.....до 20 балів
- г) інші види робіт (наук.робота, творчі завдання, олімпіади) до 20 балів
- д) екзамен до 25 балів

Ведення конспекту лекцій оцінюється за наступним критеріями: повнота, охайність, грамотність. Наявність усіх компонентів лекцій, які відповідають усім вимогам, може бути оцінено від 10 до 20 балів; неохайне оформлення - від 5 до 10 балів; за відсутності конспекту окремих лекцій або недостатньо повне відображення лекційного матеріалу у конспекті - від 1 до 5 балів.

Відповідь на індивідуальному занятті оцінюється за наступними критеріями:

7 - 8 балів - студент у повному обсязі опрацював програмний матеріал (основну і додаткову літературу, джерела), має глибокі й міцні знання, упевнено оперує набутими знаннями, виявляє розуміння юридичних понять, робить аргументовані висновки, може вільно висловлювати власні думки і переконливо їх аргументувати, аналізувати юридичну інформацію, здатний презентувати власне розуміння, оцінку правових явищ, має досить міцні навички роботи з нормативно-правовими актами;

5 - 6 балів - студент вільно володіє навчальним матеріалом (опрацював основну і деяку частину додаткової літератури і джерел), узагальнює окремі факти і формулює нескладні висновки, обґрунтовує свої висновки конкретними фактами, взятими з підручників, посібників, нормативно-правових документів, може дати порівняльну характеристику правових явищ, визначення понять, самостійно встановлює причинно-наслідкові зв'язки, узагальнює та застосовує набуті знання;

3 - 4 бали - студент загалом самостійно відтворює програмний матеріал (на рівні підручника), може дати стисло характеристику питання, загалом правильно розуміє правові терміни, але у викладеному матеріалі допускає істотні прогалини, виклад несамотійний (переказ підручника), є певні неточності як у матеріалі, так і у висновках, аргументація слабка;

2 бали - студент за допомогою викладача намагається відтворити матеріал, але відповідь неповна, в ній налічується багато неточностей, головний зміст матеріалу не розкрито;

1 бал - студент має лише приблизне уявлення про питання, що розглядається на занятті, може сказати два-три речення по суті питання, назвати деякі правові документи, головний зміст матеріалу не розкрито.

Самостійна робота передбачає опрацювання винесених питань і може виконуватися у формі рефератів. В залежності від якості виконання оцінюється від 1 до 15 балів.

За виконання модульної контрольної роботи студенти можуть отримати максимально 20 балів. Неповна відповідь на запитання, в якій налічується багато неточностей, недостатнє володіння науковим апаратом оцінюється від 0 до 10 балів; відповідь, яка позбавлена серйозних неточностей, але має окремі недоліки, оцінюється від 10 до 15 балів. Повна відповідь оцінюється від 15 до 20 балів.

Складання екзамену. Якщо студент отримав протягом навчальних модулів незадовільну оцінку (35-59 балів), він може скласти екзамен, але тільки з дозволу деканату. Кожен студент, який отримав більше 59 балів, має можливість підвищити свій рейтинг під час складання екзамену, але не більше, ніж на 25 балів, і є таким, що успішно склав екзамен.

9. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ЗА РЕЙТИНГОВОЮ СИСТЕМОЮ

Поточне тестування та самостійна робота										Різні форми	Сума
Змістовий модуль 1					Змістовий модуль 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	40	100
6	6	6	6	6	6		6	6	6		

10. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
83-89	B	добре	
75-82	C		
68-74	D	задовільно	
60-67	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. ПИТАННЯ ДО ЕКЗАМЕНУ.

1. Особливості історичного пізнання.
2. Відмінність філософії історії та історичної науки.
3. Предмет філософії історії.
4. Методи і функції філософії історії.
5. Типи історичної свідомості. Співвідношення міфологічного, релігійного та філософського осягнення історії.
6. Особливості міфологічного осягнення історії.
7. Особливості релігійного осягнення історії.
8. Філософія історії в системі гуманітарних дисциплін.
9. Початки історичної свідомості у народів Стародавнього Сходу.
10. Історія як коловорот у філософії історії Сіма Цяня.
11. Грецька антична історіографія. «Природній історизм».
12. Філософія історії Платона.
13. Філософія історії Арістотеля.
14. Історичний коловорот у філософії історії Полібія.
15. Римська антична історіософія.
16. Особливості середньовічної філософії історії.
17. Історіософія Орігена.
18. Філософія історії Аврелія Августина.
19. Августин Блаженний: проблема співвідношення свободи і необхідності в історії.
20. Історіософія Іоахіма Флорського.
21. Ренесансні погляди на історію.
22. Інтерпретація історичного процесу Мішелем Монтенем.
23. Циклічна модель історії Ібн-Халдуна.
24. Коловоротна філософія історії Ніколо Макіавеллі. Принцип макіавеллізму в історії.

25. Соціальні утопії Томаса Мора, Томазо Кампанелли, Франсуа Рабле, Френсіса Бекона.
26. Особливості філософії історії Нового часу (Т. Гоббс, Дж. Локк, Д. Юм, Б. Спіноза, Г. Лейбниц).
27. Вчення про керівну роль держави у прогресі історичних форм суспільства у трактатах Ніколо Макіавеллі, Жана Бодена, Томаса Гоббса.
28. Філософія історії Джамбаттіста Віко.
29. Прогресизм просвітницької філософії історії (Ш. Монтеск'є, Вольтером, Ж-Ж Руссо, Д. Дідро та ін).
30. Філософія історії Клода Анрі де Рувруа Сен-Сімона.
31. Заперечення Едмундом Берком могутності людського розуму у визначенні напрямку історичного розвитку.
32. Концепція соціального поступу Йогана Готфріда Гердера.
33. Особливості німецької класичної філософії історії.
34. Прогресистське тлумачення історії Іммануїлом Кантом.
35. Йоган Готліб Фіхте: історія як здійснення принципу свободи.
36. Фрідріх Вільгельм Йосиф Шелінг: історія як єдність свободи та необхідності.
37. Філософія історії Георга Вільгельма Фрідріха Гегеля.
38. Особливості некласичної філософії історії.
39. Теорія історичного процесу Карла Маркса: формаційний підхід.
40. Позитивістський еволюціонізм та неоеволюціонізм.
41. Просвітницька концепція історичного поступу Огюста Конта.
42. Осмислення історії у «філософії символічних форм» Ернста Кассірера.
43. Відмінності природничого та історичного мислення в неокантіанстві Вільгельма Віндельбанда.
44. Методологія історичного пізнання Генріха Ріккєрта.
45. «Ідея історії» Робіна Джорджа Колінгвуда.

46. Цивілізаційний підхід до історії.
47. Філософсько-історичні ідеї представників філософії життя (Ф. Ніцше, В. Дільтея та ін).
48. Герменевтика як методологія розуміння історії.
49. Вчення Миколи Данилевського про культурно-історичні типи.
50. Морфологія історії Освальда Шпенглера.
51. Філософія історії Арнольда Джозефа Тойнбі.
52. Культурно-історична концепція Пітіріма Сорокіна.
53. Карл Ясперс про єдність людства та смисл історії.
54. Історіософські ідеї Макса Вебера.
55. Антиісторицизм Карла Поппера.
56. Тейярдизм.
57. Філософія історії постмодерну.
58. Концепція «конфлікту цивілізацій» Семюела Хантінгтона.
59. Проблема кінця історії. «Кінець історії» Френсіса Фукуями.
60. Концепція «третьої хвилі» Олівіа Тофлера.
61. Історіософські ідеї в культурі Київської Русі.
62. Історіософські пошуки українських мислителів XVI - поч. XVII ст.
(Станіслав Оріховський, Степан Кленович, Хома Свлевич, Анонім, Касіян Сакович та ін.).
63. Історіософія українського романтизму (Микола Костомаров, Тарас Шевченко).
64. Взаємини еліти і маси на етапі націотворення: український історіософський досвід кінця XIX - першої чверті XX ст.
65. Концепція історично прогресу суспільних форм устрою Михайла Драгоманова.
66. Філософія історії Івана Франка.
67. В'ячеслав Липинський як філософ історії.
68. Історіософські погляди Михайла Грушевського.

69.Ноосферна концепція Володимира Вернадського.

70.Російська релігійна історіософія кінця ХІХ - першої половини ХХ століття (Володимир Соловйов, Сергій Булгаков, Лев Карсавін, Микола Бердяєв, Микола Лосський).

12. ПОЛІТИКА КУРСУ ТА АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика курсу.

Студент зобов'язаний відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, не запізнюватися, мати відповідний зовнішній вигляд. У разі відсутності через хворобу надати відповідну довідку. Пропущені заняття відпрацьовувати у визначений викладачем час. Студент повинен старанно виконувати завдання, брати активну участь в навчальному процесі.

Політика академічної доброчесності.

Дотримання академічної доброчесності студентами передбачає:

- ✓ Самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання (для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їхніх індивідуальних потреб і можливостей);
- ✓ Посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- ✓ Дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- ✓ Надання достовірної інформації про результати власної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

13. СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Аверинцев С.С. Позтика ранневизантийской литературы. - М., 1997.
2. Автономова Н.С. От «археологии знания» к «генеалогии власти»// Вопросы философии. - 1978. - №2.
3. Анисимов С.Ф. Духовные ценности: производство и потребление. - М., 1986.
4. Антология мировой философии: В 4-х т. - М., 1970.
5. Аристотель. Политика // Соч. В 4-х т. - М., 1984.

6. Арон Р. Избранное: Введение в философию истории: Пер. с фр. - М., СПб., 2000.
7. Бакрадзе А.Т. Идеал людськості і цінності людського буття // Філософська і соціологічна думка. - 1989. -№ 2 .
8. Белл Д. Соціальніє границы інформаційного общества.// Новая інформаційная волна на Западе. - М., 1986. 10. Бердяев Н.А. Смысл истории. - М., 1990.
9. Бердяев Н.А. Воля к жизни и воля к культуре. / Философия и мировоззрение: Философские дискуссии 20-х годов. - М., 1990.
10. Бестужев-Лада И.В. Нормативное социальное прогнозирование: Возможные пути реализации целей общества. - М., 1987.
11. Бэкон Ф. Новая Атлантида. Опыты и наставления нравственные и политические. Пер. с лат. и англ. - М., 1962.
12. Бэкон Ф. Размышления о революции во Франции. Пер. с англ. - Лондон, 1992. 169
13. Библиер В.С. Нравственность, культура, современность. — М., 1990.
14. Бодрийяр Ж. Прозрачность зла. - М., 2000.
15. Бодрийяр Ж. Символический обмен и смерть. - М., 2000.
16. Бодрийяр Ж. Система вещей. - М., 1995.
17. Бойченко І.В. Філософія історії: Підручник. - К., 2000.
18. Болингброк - политик и мыслитель // Просветительское движение в Англии / Под ред. Н. М. Мещеряковой. - М., 1991.
19. Болингброк. Письма об изучении и пользе истории. Пер. с англ. - М., 1978.
20. Бохенский Ю. Духовная ситуация времени.// Вопросы философии. - 1993. - №5.
21. Бродель Ф. История и общественные науки: Большая длительность // Философия и методология истории. - М., 1977.
22. Бродель Ф. Матеріальна цивілізація, економіка і капіталізм, ХУ-ХУІІІ ст. Т.3: Час світу. Пер. з фр. -К., 1998.
23. Булгаков С. Два града. Исследования о природе общественных идеалов. - СПб., 1997
24. Булгаков С. Н. Соч. в 2-х томах. - М., 1993.
25. Вебер М. Протестантская этика и дух капитализма // Избр. произв. - М., 1988.
26. Вернадский В.И. Научная мысль как планетное явление. - М., 1991.
27. Вернадський В. Біосфера і ноосфера. - М., 2004.
28. Возняк С., Голянич М., Рубін О. Філософська думка України : імена та ідеї. - Івано-Франківськ, 1996.
29. Войтыла К. Этика и нравственность.// Вопросы философии. - 1991. -№ 1 .
30. Волкогонова О.Д. Приоткрывая завесу времени. О социальном прогнозировании будущего. - М., 1989.

31. Вольтер. Философские сочинения. Пер. с фр. - М., 1988.
32. Гаврилишин Б. Дороговкази в майбутнє. До ефективніших суспільств. Доповідь Римському клубові. - К., 1992.
33. Ганди М. Моя вера в ненасиліє. // Вопросы философии. - 1992. - №3.
34. Гегель Г.В. Философия истории. - СПб., 1993.
35. Гердер И.Г. Идеи к философии истории человечества. - М., 1977.
36. Геродот. Історія в дев'яти книгах. - К., 1993.
37. Гидденс З. Постмодерн. // Философия истории: Антология. - М., 1995.
38. Глобальные проблемы и общечеловеческие ценности: Пер. с англ. и франц /Сост. Л.И. Василенко и В.Е. Ермолаева. - М., 1991.
39. Гоббс Т. Левіафан, або суть, будова і повноваження держави церковної та цивільної. Пер. з англ. - К., 2000. 41. Горський В.С. Історія української філософії. - К., 1997.
40. Горфункель А.Х. Философия эпохи Возрождения. - М., 1980.
41. Грушевський М. Хто такі українці і чого вони хочуть. - К., 1991.
42. Грушин Б.А. Массовое сознание. - М., 1987.
43. Губман Б.Л. Современная католическая философия: человек и история. - М., 1988.
44. Гулыга А.В. Немецкая классическая философия. - М., 1986.
45. Гулям Наби. Будущее человечества. Исламский прогноз. // Свободная мысль. - 1992. - № 6.
46. Гуревич А.Я. Средневековый мир. - М., 1990.
47. Данилевський Н.Я. Россия и Европа: Взгляд на культурные и политические отношения Славянского мира к Германско-Романскому. - М., 1991.
48. Делез Ж. Различие и повторение. - СПб., 1998.
49. Делез Ж., Гваттари Ф. Капитализм и шизофрения: Анти-Эдип. - М., 1990.
50. Дидро Д. Жак-фаталист. Литературные произведения. Пер. с фр. М., 1983.
51. Дилигенский Г.Г. "Конец истории" или смена цивилизаций? // Вопросы философии. - 1991. - № 3.
52. Дильтей В, Основная мысль моей философии... // Вопросы философии. - 2001, - № 9.
53. Дильтей В. наброски и критика исторического разума. // Вопросы философии. - 1988. - №4.
54. Дильтей В. Описательная психология. - СПб., 1996.
55. Донцов Дм. Дух нашої давнини. - Дрогобич, 1991.
56. Драгоманов М.П. Вибране. - К., 1991. 59. Дробницкий О.Г. Понятия морали. - М., 1974.

57. Енгельс Ф. Походження сім'ї, приватної власності і держави // Маркс К., Енгельс Ф. Твори. - Т. 21.
58. Жебар З. Мистическая Италия. - Томск, 1997.
59. Забужко О. Філософія української ідеї та європейський контекст. - К., 1993.
60. Зашкільняк Л. Методологія історії від давнини до сучасності. - Львів, 1999.
61. Здравомыслов А.А. Потребности. Интересы. Ценности. - М., 1986.
62. Зелінський М.Ю. Людина майбутнього: прогнози і пророцтва. - К., 1991.
63. Зиммель Г. Избранное. В 2 т.-М., 1996.
64. Ивин А.А. Философия истории: Учебное пособие. - М., 2000.
65. Ионов И. Н., Хачатурян В. М. Теория цивилизаций. От античности до конца XIX века. - СПб., 2002.
66. История греческой литературы. - М., Л., 1946. - Т.2.
67. История китайской философии /Под ред. М.Л. Титаренко. - М., 1989.
68. Історія світової культури: Навч. посібник / Керівник авт. колективу Л.Т.Левчук. - Київ, 2003.
69. Історія філософії на Україні у 3 т. - К., 1988.
70. Історія філософії України: Хрестоматія. - К., 1993.
71. Калинин Л. А. Проблемы философии истории в системе Канта. - Л., 1978.
72. Кант И. Идея всеобщей истории во всемирно-гражданском плане. Ответ на вопрос: Что такое просвещение? Предполагаемое начало человеческой истории. // Кант И. Собр. Соч.: В 8-ми тт.. - Т-8. - М., 1994.
73. Каретти З. Человек нашего столетия. - М., 1990.
74. Кашуба М.В., Паславський І.В., Захара І.С. та ін. Філософія Відродження в Україні.-К., 1990.
75. Колінгвуд Р.Дж. Идея історії. - К., 1996.
76. Костомаров Н.Н. Исторические произведения. Автобиография. - К., 1989.
77. Кримський С. Запити філософських смислів. - К., 2003.
78. Кузнецов Н.С. Человек: потребности и ценности. - Свердловск, 1992.
79. Кун Т. Структура научных революций. - М., 1975.
80. Лавров П.Л. Избранные произведения: В 2 т. - М., 1965. - Т.2.
81. Лебон Г. Думки і вірування юрби// Філософська і соціологічна думка. - 1991.-№ 6.
82. Лебон Г. Психология народов и масс. - СПб., 1995.
83. Лукач Д. К онтологии общественного бытия. - М., 1991
84. Мельник А. І. Проблема пізнання законів історії в українській філософії другої половини XIX століття / А. І. Мельник // Філософсько-антропологічні студії 2004 : Спецвип. – К. : «Стилос»; Д. : РВВ ДНУ, 2004. – С. 439–447.

85. Мельник А. І. Варіативність тлумачень історії в європейській філософії ХІХ ст. / А. І. Мельник // Філософські обрії. Наук.-теор. часопис Ін-ту філос. ім. Г. С. Сковороди НАН України та Полт. держ. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. – Київ–Полтава, 2005. – Вип. 14. – С. 42-55.
86. Мельник А. І. Виховання історією: проблема єдності історії, освіти і культури / А. І. Мельник // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – Серія № 7 : Релігія. Культурологія. Філософія : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – № 18 (31). – С. 178–189.
87. Мельник А. І. Вища школа і проблема законів історії / А. І. Мельник // Вища освіта України. Теорет. та наук.-метод. часопис Ін-ту вищої освіти АПН України – К. : «Педагогічна преса», 2003. – № 3 (9). – С. 85–90.
88. Мельник А. І. Інтерпретація історії в українській філософсько-освітній думці ХІХ століття / А. І. Мельник // Філософія освіти. Наук. часопис – К. : Майстер-клас, 2005. – С. 152–161.
89. Мельник А. І. Історія як предмет соціально-філософської рефлексії (український дискурс на рубежі століть) / А. І. Мельник. – Чернігів : ЧДІЕіУ; К. : Ін-т вищої освіти АПН України, 2008. – 360 с.
90. Мельник А. І. Класична соціально-філософська думка про закономірності і цілі історії / А. І. Мельник // Українознавство. Наук. сусп.-політ. культурно-мистецький релігійно-філософ. пед. журнал НДІУ МОН України. – К. : «Міленіум», 2007. – № 4. – С. 148–152.
91. Мельник А. І. Культурно-цивілізаційна концепція історії як альтернатива ідеї єдності історичного процесу / А. І. Мельник // Гілея (наук. вісник) : зб. наук. праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К., 2009. – Вип. 20. – С. 214–223.
92. Мельник А. І. Методологічні підходи аналізу історії в працях М. Грушевського / А. І. Мельник // Гілея (наук. вісник) : зб. наук. праць / Гол. ред. В. М. Вашкевич. – К., 2008. – Вип. 16. – С. 255–263.
93. Мельник А. І. Методологічні підходи аналізу історії в працях українських філософів в ХІХ-ХХ століттях / А. І. Мельник // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Серія № 7 : Релігія. Культурологія. Філософія : зб. наук. праць. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2007. – № 16 (29). – С. 184–192.
94. Мельник А. І. Погляди на історію та її закони в українській філософії ХІ-ХVІ ст. / А. І. Мельник // Філософські обрії. Наук.-теор. часопис Ін-т філософ. ім. Г. С. Сковороди НАН України та Полт. держ. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка. – Київ–Полтава, 2004. – Вип. 11. – С. 120–132.

95. Мельник А. І. Погляди на історію у філософській думці України кінця ХІХ–початку ХХ століть / А. І. Мельник // Українознавство. Наук. сусп.-політ. культурно-мистецький релігійно-філософ. пед. журнал НДІУ МОН України. – К. : «Міленіум», 2005. – № 1. – С. 75-80.
96. Мельник А. І. Поняття «історія» в українській філософській думці ХІ-ХVІІІ століть / А. І. Мельник // Вісник Дніпропетровського ун-ту. Філософія. Соціологія. Політологія. Вип. 11. – Дніпропетровськ : Вид-во Дніпропетровського ун-ту, 2004. – № 9. – С. 67–74.
97. Мельник А. І. Проблема законів історичного розвитку у філософії М. Драгоманова. / А. Мельник // Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї. – К.; Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2005. – Вип. 7. – С. 212-220.
98. Мельник А. І. Проблема законів історії в сучасній українській соціально-філософській думці / А. І. Мельник // Українознавство. Наук. сусп.-політ. культурно-мистецький релігійно-філософ. пед. журнал НДІУ МОН України. – К. : «Міленіум», 2006. – № 4. – С. 149-155.
99. Мельник А. І. Проблема законів історії в українській філософії ХVІІ-ХVІІІ ст. / А. І. Мельник // Людина і політика. Укр. соціально-гуманітарний наук. журнал. – К. : «Поліс-К», 2004. – № 1 (31). – С. 127–133.
100. Мельник А. І. Синергетичні тенденції філософії історії П.Куліша / А. І. Мельник // Філософські обрії. Наук.-теор. Часопис Ін-ту філос. ім. Г. С. Сковороди НАН України та Полт. держ. пед. ун-ту ім. В. Г. Короленка.– Київ–Полтава, 2005. – Вип. 13. – С. 157–169.
101. Мельник А. І. Стан дослідження законів історії в новітній філософсько-історичній думці України / А. І. Мельник // Українознавство. Наук. сусп.-політ. культурно-мистецький релігійно-філософ. пед. журнал НДІУ МОН України. – К. : «Міленіум», 2006. – № 3. – С. 91–94.
102. Мельник А. І. Чи можлива нелінійна методологія історії? / А. І. Мельник // Практична філософія. Наук. журнал Благодійної організації «Центр практичної філософії» та Ін-ту філософії ім. Г. С. Сковороди НАН України. – К. : ПАРАПАН, 2003. – № 1 (7). – С. 207–211.
103. Павленко Ю.В. Історія світової цивілізації: Соціокультурний розвиток людства: Навч. посібник. Вид. 2-ге. / Відп. ред. С. Кримський. - К., 1999.
104. Панарин А. Философия истории. - М., 1999.
105. Философия истории // Мир философии. В 2-х т. - М., 1991. - 4.2. - Р. VI.
106. Ящук Т.І. Філософія історії. Курс лекцій. - К., 2004. Додаткова література 1. Августин Блаженний. О Граде Божьем: В 4 т. - М., 1994.